

Het
kwalificatiedossier
van de
docent mbo

Het kwalificatiedossier van de docent mbo

Dit document geeft een beschrijving van de taken en de deeltaken van de docent in het middelbaar beroepsonderwijs. Ook komt aan de orde welke kennis en vaardigheden de mbo-docent nodig heeft om zijn taken te vervullen. Dit kwalificatiedossier kan daarmee door lerarenopleidingen beschouwd worden als een 'vraagformulering' vanuit het mbo.

Mbo-onderwijs is beroepsonderwijs. Docenten mbo leiden op voor een beroep en niet voor afzonderlijke eindexamenvakken. Alle docenten in het mbo werken vanuit de context van het beroep en de sector waarvoor zij hun studenten opleiden. Zij moeten kennis hebben van de sector waarvoor zij studenten opleiden. Vakdocenten in het beroepsonderwijs moeten weten waar innovaties in de sector voorkomen, hoe die ontstaan en hoe die gevolgd of gestimuleerd kunnen worden. Zij moeten de historie van de ontwikkelingen in de sector, nationaal en internationaal, kennen en erover kunnen lesgeven, zodat zij hun studenten breder naar hun toekomstig beroep kunnen laten kijken. Dat doen zij niet als eenling, maar als lid van het onderwijsteam, waarin wordt samengewerkt, afgestemd en kennis en ervaringen worden gedeeld.

Kenmerkend voor de docent mbo is dan ook dat hij/zij lid is van een onderwijsteam. In onderwijsteams wordt de professionaliteit van docenten en teamleden met onderwijsondersteunende taken (zoals instructeurs, onderwijsassistenten en praktijkbegeleiders) geborgd. Elk team maakt intern afspraken over de verdeling van de taken. Dat betekent dat niet elke docent mbo alle (deel)taken die in dit document beschreven worden zal uitvoeren. Ook kunnen teamleden met onderwijsondersteunende taken (deel)taken onder verantwoordelijkheid van de docent uitvoeren. Het is wel van groot belang dat binnen het team de taken goed verdeeld worden en de benodigde expertises vertegenwoordigd zijn. Belangrijk is dat studenten het door het team verzorgde onderwijs als eenheid ervaren.

Bij het opstellen van dit document zijn enkele kaders gehanteerd. Het gaat daarbij niet alleen om de Wet educatie en beroepsonderwijs (de Web), maar ook om het Professioneel Statuut dat werkgevers en werknemers in het mbo hebben afgesloten. Daarnaast is gebruikgemaakt van recente documenten over beroepspraktijkvorming, examinering en loopbaanbegeleiding, alsmede relevante wetenschappelijke literatuur. Gesprekken zijn gevoerd met individuele docenten, 'sleutelfiguren', managers en bestuurders in het mbo. Ook medewerkers van lerarenopleidingen hebben bijgedragen aan dit kwalificatiedossier. Het uiteindelijke document is vastgesteld in overleg met de beroepsvereniging voor docenten mbo (BVMBO).

Voor wie is dit document bedoeld?

Dit document is in de eerste plaats bedoeld voor de opleidingen waarmee een leraar 'basisbekwaam' wordt om in het mbo te werken. Het document beschrijft dus een beginnend beroepsbeoefenaar. Het gaat dan om de tweedegraads lerarenopleidingen en de diverse pedagogisch-didactische trajecten. Het document kan ook gebruikt worden bij de herijking van de bekwaamheidseisen of bij de formulering van herregistratiecriteria en de validering van het nascholingsaanbod in het kader van het lerarenregister.

Mbo-scholen kunnen dit kwalificatiedossier gebruiken bij hun professionaliseringsbeleid. Docenten blijven zich tijdens hun loopbaan ontwikkelen. Elke docent heeft wel een inhoudelijk specialisme (beroepsgericht, algemeen vormend) dat hij heeft ontwikkeld in de praktijk van het beroepenveld, een hbo-opleiding of lerarenopleiding. Docenten kunnen zich ook laten scholen naar andere specialismen, expertisegebieden of een hoger opleidingsniveau. Mede op basis hiervan kunnen werkgevers in het mbo voor docenten verschillende functieprofielen opstellen met bijbehorende waardering.

Leeswijzer

In dit kwalificatiedossier worden zes taken onderscheiden. Per taak wordt beschreven welke vakkennis en vaardigheden hierbij horen. Daarnaast worden bij iedere taak enkele deeltaken beschreven. Deze basistaken kunnen worden uitgewerkt naar expertisegebieden. Zo is bijvoorbeeld een gedetailleerd kwalificatiedossier voor de docent rekenen opgesteld. Uitwerkingen voor andere specialismen - werkpleklers, loopbaanbegeleiding, examinering, speciale begeleidingstaken - zijn op basis van dit dossier ook mogelijk.

Definities

Taak

Belangrijk deel van de beroepsuitoefening, bestaande uit samenhangende deeltaken die kenmerkend zijn voor de beroepsuitoefening. Alle taken samen beschrijven de essentie van de docent mbo. Een taak bestaat uit een serie handelingen die samenhangen, een begin en een eind kennen en tot een resultaat leiden. Daarnaast worden de benodigde vakkennis en vaardigheden beschreven.

Deeltaak

Afgebakend geheel van beroepshandelingen binnen een taak. De deeltaak kent een begin en een eind, heeft een resultaat en wordt als kenmerkend herkend in de beroepspraktijk. Het gaat altijd om meerdere samenhangende handelingen die een afgebakend geheel vormen en in principe geen overlap hebben met handelingen in andere deeltaken. Bij een deeltaak wordt het beoogde resultaat geformuleerd. Dat resultaat is uiteraard een logisch gevolg van de beschreven handelingen.

De taken

In dit kwalificatiedossier worden zes taken onderscheiden:

1. De docent draagt er zorg voor dat hij professional is en blijft.
2. De docent ontwikkelt een onderwijsprogramma.
3. De docent voert een onderwijsprogramma uit.
4. De docent begeleidt de studenten tijdens de leerloopbaan.
5. De docent is actief betrokken bij de beroepspraktijkvorming.
6. De docent construeert, hanteert en evalueert beoordelingsinstrumenten.

De taken

1

De docent draagt er zorg voor dat hij professional is en blijft

4

De docent begeleidt de studenten tijdens de leerbaan

2

De docent ontwikkelt een onderwijsprogramma

5

De docent is actief betrokken bij de beroepspraktijkvorming

3

De docent voert een onderwijsprogramma uit

6

De docent construeert, hanteert en evalueert beoordelingsinstrumenten

Taak 1

De docent draagt er zorg voor dat hij professional is en blijft

Vakkennis

De docent:

- kent de voor het mbo relevante wet- en regelgeving, met name over de uitvoering van zijn werk als mbo-docent (kwalificatiedossiers, WEB en aanvullende regelgeving en het Professioneel Statuut);
- volgt de actuele maatschappelijke ontwikkelingen rond het mbo;
- kent de beroepsidentiteit van de mbo-docent, weet hoe hij zich verder wil professionaliseren, kan zijn eigen leervragen formuleren en zijn leerresultaat aantonen;
- houdt de ontwikkelingen en innovaties in het werkveld van de deelnemers bij en vertaalt die ook naar zijn eigen beroepsinhoudelijke ontwikkeling;
- is op de hoogte van de diverse vormen van formeel en informeel leren, theoretisch leren en leren vanuit de praktijk; hij kent zijn voorkeuren daarbinnen;
- beheerst methodieken om met en van collega's te leren binnen en buiten de school;
- beheerst methodieken om nieuwe collega's en collega's in opleiding te begeleiden.

Vaardigheden

De docent kan:

- de diverse vormen van (co)coaching, super- en intervisie hanteren;
- doelstellings-, contracterings-, functionerings-, pop- en beoordelingsgesprekken voeren om de inhoud van eigen taakuitvoering en de professionele ontwikkeling mee te bepalen;
- feedback geven en ontvangen over de eigen professionele ontwikkeling en die van anderen;
- werken met digitale portfolio-ontwikkeling inclusief beoordelingscriteria;
- methodieken hanteren om te leren van zijn eigen ervaringen vanuit een onderzoekende houding;
- een relevant netwerk in het beroepenveld opbouwen en onderhouden om zijn beroepskennis op peil te houden;
- binnen zijn school en team een relevant netwerk opbouwen en onderhouden gericht op samenwerking, afstemming en leren van elkaar;
- een bijdrage leveren aan de teamontwikkeling en effectief overleggen;
- vernieuwingen in zijn onderwijs initiëren en daarin ondernemerschap tonen;
- vanuit zijn opdracht een bijdrage leveren aan kwaliteitsbewustzijn en kwaliteitsverbetering in het team (pdca).

Deeltaken

1.1 De docent draagt bij aan de onderwijsontwikkeling, innovatie en kwaliteitszorg vanuit een onderzoekende houding.

1.2 De docent is zich bewust van zijn eigen beperkingen, werkt planmatig aan zijn eigen (vakinhoudelijke) ontwikkeling in relatie tot het beroepenveld en in afstemming tot het team.

1.3 De docent houdt de ontwikkelingen rondom taal en rekenen bij in de context van het beroep.

1.4 De docent begeleidt nieuwe docenten en docenten in opleiding.

1.5 De docent werkt samen met onderwijsondersteuners (instructeurs, onderwijsassistenten) op basis van het onderwijsprogramma en neemt verantwoordelijkheid voor het leerproces.

Resultaten

- De docent denkt als teamlid mee hoe instellingsbeleid, wettelijke kaders en actuele vak- en beroepsinhoudelijke ontwikkelingen kunnen worden vertaald naar het onderwijs (= professionele ruimte van de docent).

- De docent maakt jaarlijks concrete afspraken met zijn leidinggevende over zijn persoonlijke ontwikkeling, in afstemming met het teamontwikkelingsplan, voert die afspraken uit, checkt en stelt bij (pdca).
- De docent maakt keuzes op basis van reflectie op en (systematisch) onderzoek naar eigen handelen en in afstemming in het team.
- De docent staat open voor andere ideeën en werkwijzen en probeert die van tijd tot tijd uit.
- De docent houdt zijn ontwikkeling, leerrendement, bij in een bekwaamheidsdossier.
- De docent zorgt ervoor dat hij zijn registratie in het lerarenregister actueel blijft.

- De docent houdt de eigen taal- en rekennaarigheid op peil en kan deze aanpassen aan nieuwe (technologische) ontwikkelingen.

- De docent begeleidt leraren in opleiding, rekening houdend met het teamactiviteitenplan en het curriculum van de lerarenopleiding.
- De docent draagt op teamniveau bij aan het op instellingsniveau afgesproken begeleidingssysteem van opleiden en inwerken.

- De docent is (mede) verantwoordelijk voor een duidelijke taaktoedeling aan een instructeur of ondersteuner en is eindverantwoordelijk voor het onderwijs.
- De docent werkt samen met onderwijsondersteuners vanuit kwaliteitscriteria en wettelijke kaders.

Taak 2

De docent ontwikkelt een onderwijsprogramma

Vakkennis

De docent:

- kent de wettelijke kaders waarbinnen hij werkt, het instellingsbeleid en de teamafspraken;
- beheerst de gevraagde leerstof (kennis en vaardigheden) en kent de theoretische en praktische achtergronden daarvan, met name gericht op de doelsituatie;
- heeft actuele kennis van de beroepen waarvoor hij opleidt en legt verband tussen de leerstof en de desbetreffende kwalificatiedossiers;
- overziet de opbouw van het curriculum, de samenhang met andere programmaonderdelen en met wat bij collega's in het beroepenveld geleerd wordt;
- identificeert specifieke taal- en rekenaspecten binnen het eigen vakgebied;
- weet dat studenten de leerstof verschillend kunnen interpreteren en kan het onderwijs hierop afstemmen;
- kent op hoofdlijnen de inhoud van de andere leereenheden binnen de opleiding;
- maakt de studenten duidelijk wat de relevantie is van de leerstof voor de beroepspraktijk;
- weet hoe het onderwijsprogramma aansluit op vmbo en hbo (doorlopende leerlijnen);
- is vertrouwd met de verschillende onderwijs- en leertheorieën en kan deze naar de praktijk vertalen;
- is op de hoogte van de belangrijkste literatuur rond loopbaanbegeleiding en past deze kennis systematisch toe, in aansluiting op de instellingsvisie;
- is op de hoogte van de belangrijkste theorieën rond begeleiding (modelling, guiding, scaffolding, coaching, monitoring)¹;
- kent de mogelijkheden en beperkingen van digitale leermiddelen.

Vaardigheden

De docent kan:

- een op de doelgroep afgestemd gevarieerd onderwijsprogramma samenstellen, bestaande uit individueel onderwijs en groepsactiviteiten, lessen binnen en buiten de school, theorie en werkplekleren;
- samen met collega's de wettelijke kaders (het kwalificatiedossier) vertalen naar een onderwijsprogramma, rekening houdend met het instellingsbeleid en de teamafspraken;
- vraagstukken en innovaties uit de regio vertalen naar uitvoerbare projecten voor individuele of groepen studenten;
- samenwerken met collega's in het team, zodat voor studenten een samenhangend curriculum ontstaat;
- in overleg met collega's de didactiek voor beroepsgereleerde taal- en rekenaspecten afstemmen op de doelgroep;
- maatwerk leveren op studentniveau voor inhoud en begeleidingsvorm;
- in specifieke situaties doorverwijzen naar specialisten (bijvoorbeeld taal en rekenen, passend onderwijs);
- een netwerk van collega's uit het beroepenveld en in de beroepskolom inzetten bij de (door)ontwikkeling van het onderwijsprogramma;
- het onderwijsprogramma actualiseren op basis van innovaties in het beroepenveld;
- digitale leermiddelen inzetten om de kwaliteit van het onderwijsprogramma te verbeteren, aansluitend op de leerstijlen van studenten.

1 **Modelling:** de docent denkt en doet voor en de deelnemer zit daar dicht op om 'de kunst af te kijken'. **Guiding:** piketten slaan waar naar toe gewerkt kan worden, overzicht aanbrengen, structureren. **Scaffolding:** eerst een taak uitvoeren met veel hulp en begeleiding en daarna een soortgelijke taak met minder begeleiding. **Coaching:** de deelnemer volgen en door middel van vragen zelf tot oplossingen laten komen. **Monitoring:** toezien op afstand, vooral gericht op het proces van het leren. Tijdens het verloop van het opleidingstraject steeds terughoudender toezien op het proces van leren.

Deeltaken

2.1 De docent ontwikkelt (een onderdeel van) het onderwijsprogramma, op basis van de wettelijke kaders, in samenspraak met het onderwijsteam en binnen de beleidskaders van de school.

2.2 De docent ontwerpt vanuit zijn individuele opdracht, in afstemming met het team, leerarrangementen vanuit het beroepsprofiel van de toekomstige beroepsbeoefenaar in een daartoe passende (krachtige, beroepscontextrijke) leeromgeving en gebruikt daarbij actuele kennis en ervaring uit de hele breedte van het werkveld en beschrijft de daarbij benodigde algemene kennis.

2.3 De docent stelt het ontwikkelde programma van tijd tot tijd bij, op basis van de gestelde doelen, feedback-instrumenten, ervaringen en resultaten.

Resultaten

- Een vanuit de wettelijke kaders vormgegeven onderwijsprogramma met leerinhouden, gerelateerd aan de eindkwalificaties.
- Een onderwijsprogramma waarin de onderwijsvisie van de school herkenbaar is uitgewerkt.
- Een door het team gedragen onderwijsprogramma, waarin zichtbaar is wie wat doet, wie waarvoor verantwoordelijk is en hoe onderlinge afstemming plaatsvindt.
- Een onderwijsprogramma, waarin ruimte is voor actualisering aan de hand van ontwikkelingen in het beroepenveld.
- Een programma met structurele aandacht voor taal- en rekengericht vakonderwijs, vakgericht taal- en rekenonderwijs en remediërend taal- en rekenonderwijs², in afstemming op de studenten en gekoppeld aan de ontwikkeling van beroeps-, loopbaan- en burgerschapscompetenties.
- Een programma, waarin vakonderwijs, vakgericht taal- en rekenonderwijs, en moderne vreemde talen in het programma op zo'n manier verwerkt zijn, dat er een natuurlijke eenheid ontstaat in het beroepsgericht opleiden.

- Leerarrangementen in het perspectief van het beroepsprofiel van de toekomstige beroepsbeoefenaar.
- Leerarrangementen waarin theorie en praktijk met elkaar verbonden worden (theoretische leren en werkplekleren).
- Leeractiviteiten (lessen, trainingen, workshops) waarbij de studenten:
 - theoretische concepten in concrete taken toepassen;
 - specifieke (beroeps)ervaringen koppelen aan theoretische concepten;
 - kennis, vaardigheden en attitudes aan beroepstaken verbinden;
 - een relatie leren zien tussen het detail en het grotere geheel.

- Een onderwijsprogramma dat structureel is ingebed in een pdca-cyclus om de effectiviteit van het onderwijs in kaart te brengen en om desgewenst (didactische) keuzes te heroverwegen ter verbetering van de leeropbrengst van de studenten.

² De docent werkt vanuit de generieke taal- en rekeneisen conform de referentieniveaus en vanuit de beroepsgeoperationaliseerde taal- en rekeneisen uit de kwalificatiedossiers

Taak 3

De docent voert een
onderwijsprogramma uit

Vaardigheden

De docent kan:

- het leren in en van de authentieke beroepspraktijk concreet vormgeven, rekening houdend met vragen uit en innovaties in land en regio;
- studenten ondersteunen bij het integreren van kennis, vaardigheden en attitudes in het beroepsgericht handelen;
- ondernemend handelen bij studenten stimuleren, zowel in de betekenis van intrapreneurship als entrepreneurship;
- werken vanuit een holistische benadering, vanuit de beroepspraktijk;
- een netwerk opbouwen, gericht op een adequate en wat de beroepscontext betreft actuele onderwijspraktijk;
- in authentieke (beroeps)situaties functioneel gebruik van taal en rekenen herkennen en bevorderen;
- verschillende soorten leren tot stand brengen, zowel in een schoolse als in een niet-schoolse setting (werkplekleren);
- aspecten van taal- en rekengericht vakonderwijs, beroepsgericht taal- en rekenonderwijs identificeren en toepassen;
- bijdragen aan taal- en rekenontwikkeling en aan de verwerving van taal- en rekenvaardigheid in beroepsgerichte situaties;
- bijdragen aan de inrichting van een competentiegerichte leeromgeving;
- omgaan met heterogene groepen, rekening houdend met verschillen in niveau, zelfbeeld, cultuur, belangstelling, leerstijl en voorkennis;
- uitvoering geven aan proces- en taakgerichte begeleiding in verschillende leercontexten;
- een verscheidenheid aan vraag-, coachings- en gesprekstechnieken hanteren (responsief reageren, vragend helpen);
- samenwerken met collega's en samenwerkingspartners (intern en extern);
- planmatig werken (product- en procesgericht);
- bijdragen aan kwaliteitszorg en innovatie;
- in samenspraak met het team doelen stellen in een kwaliteitscyclus;
- verschillende rollen in een team vervullen;
- ondersteuning vragen of doorverwijzen bij (een vermoeden van) (leer)stoornissen;
- administratieve taken (studievoortgang, verzuim) uitvoeren conform instellingsafspraken.

Vakkennis

De docent:

- weet een samenhangend geheel te maken van de diverse delen van het onderwijsprogramma (theorielessen, trainingen, workshops en integrale opdrachten), rekening houdend met verschillen tussen studenten en met taal- en rekenaspecten in de context van het beroep;
- stemt de leerdoelen af op het programma van zijn teamgenoten om voor de studenten een samenhangend geheel te maken;
- beheerst de stof (kennis en vaardigheden) en kent de theoretische en praktische achtergronden daarvan, met name gericht op de (actuele) doelsituatie;
- heeft actuele kennis van de beroepen waarvoor wordt opgeleid door de ontwikkelingen in het werkveld nauwlettend te volgen;
- kan de studenten duidelijk maken wat de relevantie is van de leerstof voor de beroepspraktijk;
- weet dat studenten de leerstof op verschillende manieren kunnen interpreteren en kan zijn onderwijs daarop afstemmen;
- kent de relevante literatuur rond de didactiek van het beroepsonderwijs en past die methodieken systematisch toe, aansluitend bij de instellingsvisie;
- is op de hoogte van (leer)stoornissen (dyslexie, ADHD) en van lichamelijke handicaps bij het leren, en kent het schoolbeleid hieromtrent;
- kent de theorie rond begeleiding (modellering, guiding, scaffolding, coaching, monitoring).

Deeltaken

3.1 De docent benut de beroepspraktijkervaringen als leerervaringen en verbindt deze aan kennis, vaardigheden en houdingen die in schoolse situaties worden geleerd. De docent stimuleert dat de student deze kennis, vaardigheden en houdingen toepast in de praktijk.

3.2 De docent biedt het onderwijsprogramma op verschillende manieren aan (waaronder bijvoorbeeld afstandsleren).

3.3 De docent kiest – conform teamafspraken – werkvormen die passen bij doel, doelgroep, leerstijlen van studenten en context van de leeractiviteit.

3.4 De docent houdt rekening met verschillen tussen studenten en voorziet in een gerichte aanpak bij leerstoornissen of weet daarbij ondersteuning te vragen.

3.5 De docent herkent de taal- en rekenaspecten in zijn onderwijs, kan deficiënties bij zijn studenten signaleren en kan zo nodig experts inschakelen.

3.6 De docent begeleidt de studenten bij het uitvoeren van de leeractiviteiten, op basis van team- en instellingsafspraken.

3.7 De docent evalueert de uitvoering van het programma en de effectiviteit van de ingezette activiteiten en begeleidingsvormen met de direct betrokkenen (in samenwerking met het team) en trekt daaruit lessen voor verbetering.

Resultaten

- Een integrale onderwijspraktijk waarbij de vakken die-nend zijn aan het beroep waarvoor wordt opgeleid, waar-bij studenten voortdurend worden uitgenodigd hun be-roepservaringen te verbinden met het leren in de school en het in school geleerde met de praktijk te verbinden.
- Een onderwijspraktijk, waarbij een integrale manier van begeleiding wordt gepraktiseerd: begeleiding naar een beroepsidentiteit die parallel loopt met persoonlijke bege-leiding en begeleiding bij de (studie)loopbaanstappen.

- Een uitvoeringspraktijk met mogelijkheden voor flexibilise-ring en maatwerk naar doel, doelgroep, leerstijlen, vorm en context.
- Een uitvoeringspraktijk waarin – afhankelijk van doel en doelgroep – een balans gevonden is tussen theoretisch, methodisch en praktisch leren, waarbij de hiervoor beno-digde kennis expliciet is gemaakt.

- Een evenwichtig aanbod van verschillende leeractiviteiten (theorielessen, trainingen en workshops), met theoretische, praktische en integrale opdrachten.

- Een uitvoeringspraktijk waarin de docent kan signaleren welke student een aangepaste aanpak nodig heeft, onder-steuning kan vragen of kan doorverwijzen naar specialisten.

- De docent weet wat zijn collega taal of rekenen kan bij-dragen en maakt daar efficiënt gebruik van.

- Een onlosmakelijk met de onderwijsuitvoering verbonden set van resultaatgerichte begeleidingshandelingen, be-staande uit:
 - observeren van studenten tijdens hun leeractiviteiten;
 - handelen en interventies afstemmen op het leerproces (leren leren, leren attribueren, leren reguleren) en leer-resultaten van de studenten;
 - met de student registreren van de voortgang;
 - met collega's de voortgang en gewenste interventies en communicatie bespreken.
- Het leerproces evalueren om vast te stellen of het tot de gewenste resultaten leidt.

- Een kwaliteitscyclus waarin leeractiviteiten worden geëva-lueerd (ook door studenten) en bijgesteld. Richtinggevend bij de evaluatie zijn:
 - leerbaarheid;
 - verbetering van de leerresultaten;
 - relevantie voor de beroepspraktijk;
 - performance docenten.
- Een jaarlijkse evaluatie in relatie tot het instrumentarium voor kwaliteitszorg en rendementsgegevens.

Taak 4

De docent begeleidt de studenten tijdens de leerloopbaan

Vakkennis

De docent:

- kent de actuele literatuur rond loopbaanbegeleiding en past methodieken systematisch toe, aansluitend bij de instellingsvisie;
- kent de opbouw van het onderwijsprogramma en kan studenten de samenhang in het programma duidelijk maken;
- heeft actuele kennis van de beroepen waarvoor wordt opgeleid;
- weet dat studenten op verschillende manieren leren en kan zijn onderwijs daarop afstemmen;
- kent actuele theorieën over het ontwikkelen van zelfsturend leren.

Vaardigheden

De docent kan:

- studenten met het stellen van de juiste vragen uitdagen kritisch na te denken over opgedane ervaringen, en daarbij de zoektocht tot het ontdekken van talenten en ambities stimuleren en begeleiden;
- uitvoering geven aan proces- en taakgerichte begeleiding in verschillende leercontexten;
- verschillende coachings- en gesprekstechnieken hanteren en actief luisteren:
 - samenvatten/parafraseren;
 - open en gesloten vragen stellen;
 - feedback geven en ontvangen;
 - confronteren en andere eenvoudige gespreksinterventies toepassen;
 - uitleggen, adviseren, informeren;
- zijn mening geven, oordelen, opleggen;
- werken met portfolio-ontwikkeling inclusief beoordelingscriteria;
- samenwerken en afstemmen in een heterogeen team;
- bewust verschillende rollen in een team vervullen;
- studenten leren inzien wat de relevantie is van de leerstof voor de beroepspraktijk en de samenhang van de leerstof met de beroepspraktijk.

Deeltaken

4.1 De docent begeleidt de student in de ontwikkeling van zijn beroepsidentiteit en loopbaancompetenties: wat wil ik, wat kan ik, wat doe ik en wat maak ik waar? De student leert zelf richting te geven aan zijn reflectie op kwaliteiten en motieven, werkexploratie, loopbaansturing en netwerken (ook in een vervolgopleiding).

4.2 De docent ondersteunt en stimuleert de student bij het reflecteren op zijn studievoortgang, beroeps- en loopbaanvaardigheden en zijn beroepsidentiteit.

4.3 De docent begeleidt de student in keuzes wat waar (school of praktijk) wanneer geleerd wordt (in afnemende sturing).

4.4 De docent brengt met de student gedurende het leerproces de voortgang in beeld en ondersteunt de student in het opbouwen van een portfolio.

4.5 De docent onderhoudt contacten met alle functionarissen (binnen en buiten de school) die bij het leerproces van de student een rol spelen (inclusief netwerken).

4.6 De docent signaleert verzuim en andere factoren die de studievoortgang belemmeren en onderneemt zo nodig actie.

Resultaten

- Een met het team afgestemd doorlopend en samenhangend begeleidingsproces, waarin de student zich ontwikkelt tot een zelfsturend persoon, waarbij hij functioneert als burger en als (aspirant) werknemer. Hierbij werkt hij aan zijn beroepsprofiel, eventuele doorstroom naar het hoger onderwijs en het verwerven van loopbaancompetenties.
- Een met het team afgestemd begeleidingsproces met vaste gespreksmomenten, waarbij de student kritisch naar zichzelf leert kijken en zijn mogelijkheden leert kennen in directe relatie tot zijn (nabije) toekomst in onderwijs en/of werkveld.
- Een met het team afgestemd begeleidingsproces waarin de student stap-voor-stap de samenhang leert zien tussen wat hij waar kan leren.
- Een met het team afgestemde systematiek voor het vastleggen van de studievoortgang. De student, de loopbaanbegeleider en examinatoren/assessoren kunnen deze systematiek gebruiken.
- Een systeem waarin de contacten met anderen worden vastgelegd: wie communiceert met wie over het leerproces van studenten en hoe wordt er teruggekoppeld?
- Een systeem waarin informatie over factoren die de studievoortgang belemmeren wordt vastgelegd. Het systeem kan ook gebruikt worden voor de verzuimregistratie.

Taak 5

De docent is actief betrokken bij de beroepspraktijkvorming

Vakkennis

De docent:

- heeft actuele kennis van de (ontwikkelingen in) beroepen waarvoor wordt opgeleid;
- kent de relevante literatuur over werkplekleren en past deze methodieken systematisch toe, aansluitend bij de visie van zijn school;
- kent de theorie rond de diverse vormen van begeleiding.

Vaardigheden

De docent kan:

- vragen uit de regio en innovaties matchen met leervragen van studenten;
- studenten leren reflecteren op het opbouwen van regulatievaardigheden voor verder leren in opleiding of beroep;
- uitvoering geven aan proces- en taakgerichte begeleiding in verschillende leercontexten;
- verschillende coachings- en gesprekstechnieken inzetten en actief luisteren (samenvatten/parafraseren, open en gesloten vragen stellen, feedback geven en ontvangen, confronteren e.a. eenvoudige gespreksinterventies, uitleggen, adviseren, informeren);
- bijdragen aan een werkbaar evenwicht tussen de belangen van de student, de school en het bedrijf;
- samenwerken in een heterogeen team, in en buiten de school;
- verschillende rollen in het team vervullen;
- studenten leren inzien wat de relevantie is van de leerstof voor de beroepspraktijk en de samenhang van de leerstof met de beroepspraktijk.

Deeltaken

5.1 De docent bereidt met studenten de beroepspraktijkvorming voor.

5.2 De docent begeleidt studenten bij de beroepspraktijkvorming in en buiten de school.

5.3 De docent onderhoudt via praktijkbezoeken zijn kennis van het beroepenveld.

Resultaten

- Een met het team afgestemd onderwijsprogramma voor 'solliciteren', kennismaken met en gedragsregels in het leerbedrijf.
 - De student is in grote lijnen op de hoogte van wat hij in het leerbedrijf kan leren, wat hij van zijn begeleider kan verwachten en hoe hij in het bedrijf zijn leerresultaten kan bijhouden.
-
- Een bijdrage aan de praktijk van de beroepspraktijkvorming waarin helder is wat in en buiten school geleerd kan worden en hoe dit met het team en de praktijkopleider is afgestemd.
 - Een bijdrage aan de praktijk van de beroepspraktijkvorming met opdrachten die op basis van actuele kennis van het beroepenveld ontworpen zijn. De opdrachten zijn afgestemd met het team en met de praktijkopleider. Hierbinnen kan specifieke aandacht zijn voor het functioneel gebruik van taal en rekenen in de context van het beroep.
 - Een met de praktijkopleider afgestemde begeleiding (binnen teamafspraken).
-
- Een manier van werken waarbij docenten voortdurend de ontwikkelingen in het beroep volgen en waarbij zij inzichten met het team delen.

Taak 6

De docent construeert, hanteert en evalueert beoordelingsinstrumenten

Vakkennis

De docent:

- heeft actuele basiskennis van de wet- en regelgeving rond examinering;
- heeft basiskennis van examineren;
- heeft kennis van kwalificerend beoordelen;
- heeft basiskennis van ontwikkelingsgerichte toetsvormen;
- kent de relevante literatuur rond examineren en beoordelen en weet welke methodieken in zijn school worden toegepast;
- kent het onderscheid tussen ontwikkelingsgerichte toetsing en examinering.

Vaardigheden

De docent kan:

- studenten laten reflecteren op het opbouwen van zelf-regulatievaardigheden voor verder leren in opleiding of beroep;
- werken met portfolio-ontwikkeling;
- ontwikkelingsgerichte toetsen construeren, afnemen en evalueren;
- examens construeren, afnemen en evalueren;
- in samenspraak met collega's en werkveld tot een integrale beoordeling komen.

Deeltaken

6.1 De docent bereidt de student voor op zijn ontwikkelingsgerichte toetsing en examinering, op basis van de team- en instellingsafspraken.

6.2 De docent zorgt voor een passende organisatie van de ontwikkelingsgerichte toetsing en examinering, op basis van de team- en instellingsafspraken.

Resultaten

- De student weet hoe hij beoordeeld wordt en hoe hij zich daarop moet voorbereiden. Onderwijs en examinering sluiten op elkaar aan.
- De student weet welke beoordelingen ontwikkelingsgericht en welke kwalificerend zijn.

- De student voert de ontwikkelingsgerichte toets of het examen uit onder de juiste afnamecondities.
- De student weet wat hij kan verwachten.
- De beoordeling is correct en leidt tot verdere ontwikkeling of tot een valide en betrouwbaar examenresultaat.

Colofon

Het *kwalificatiedossier van de docent mbo* is een uitgave van de MBO Raad. De tekst is vastgesteld door de ledenvergadering van de MBO Raad op 28 april 2015.

Redactie: Joke van der Meer

Begeleidingscommissie: Jolanda Cuijpers, Marjolein Held, Tanja Krieger, Jules Rotteveel Mansveld, Dorien Nelisse, Jeroen van Sassen, Sarien Shkolnik-Oostwouder en Nathan Soomer

Eindredactie: Rutger Zwart

Vormgeving: Lauwers-C, Nijmegen

Juni 2015

